Nátan

Původ materiálu
Anna Lavická
Pořadí v lekci
14

Kdo se dnes přidává k zástupu: NÁTAN

Téma: Boží pravidla platí i pro krále

Vyprávíme podle: 2. Samuelova 11 a 12,1-25

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

a) Pro všechny věkové skupiny, více pro ty, kteří již něco vědí

Slyšeli jste už někdy o Nátanovi? Do které "skupiny" biblických postav Nátan patří? (Praotec, soudce, prorok, král...) Co je posláním proroka? (Oznamovat Boží vůli, Boží slovo, které platí bez rozdílu, jestli je člověk "nahoře" nebo "dole".)

b) Pro střední a starší školní věk, pro ty, kteří již něco vědí

Setkali jste se s tím, že někdo při hře porušoval pravidla, že prostě podváděl? Dělali jste, že si toho nevšímáte, aby se nenaštval, aby s vámi hrál dál, abyste neztratili kamaráda, protože byl starší, "zasloužilejší", silnější - nebo jste měli dost odvahy upozornit jej na to, že nehraje "fair play", tedy podle pravidel závazných pro všechny?

c) Pro všechny věkové skupiny, pro ty, kteří o příběhu mnoho nevědí

Už jste museli jít někdy někomu vyřídit něco nepříjemného? Chtělo se vám do toho? Co vám pomohlo, abyste se toho odvážili? A jak to dopadlo? Zůstali jste i nadále v kontaktu, nebo vás to odcizilo?

2. POZNÁMKY K TEXTU A JEHO KATECHETICKÉMU VYUŽITÍ

- Nátan –Hospodinův prorok; jeho jméno znamená "(Bůh) dal". Je vlastně v pozadí tohoto příběhu, a ne nevýznamně. Jeho poslání a role je následující: Hospodin posílá Nátana. Nátan jde ke králi. Vyřizuje Boží vzkaz pomocí podobenství. To proto, aby Davidovi pomohl uvidět věci tak, jak je vidí Bůh (to je obecně funkce podobenství). Přijímá (slyší) Davidovo pokání. Oznamuje Boží odpuštění, které však není bezbolestné. Poté Nátan od Davida odchází. Tady prozatím končí jeho role, těžká, riziková – taky se nemusel vrátit do svého domova, mohl skončit ve vězení nebo na popravišti... Na scéně se krátce objeví ještě v samotném závěru vyprávění (12,25), aby oznámil Hospodinovo milosrdenství (prostřednictvím jména pro nově narozeného syna Davida a Bat-šeby). "*Prorok, jemuž je svěřeno slovo, ukazuje cestu i cíl. A to nejen pro své současníky, ale i pro nás.... Prorok se dává Pánu Bohu pouze k dispozici. A právě to tvoří nejvlastnější podstatu prorockého úkolu. Na rozdíl od mnoha náboženských horlivců a moralistů, kteří se pokoušejí dělat spoustu věcí namísto Boha (zato v Božím jménu), skrze pravého proroka a pravého kněze působí a jedná Bůh sám. Vzpomeňte na Krista.*" *(J. Heller; Znamení odkazující k nebi, s.36)*

- David si v tomto příběhu nevyrovnává účty s politickým nepřítelem, nýbrž se sokem v lásce. Urijáše zlikviduje intrikou. Z Davida – pastýře a ochránce znevýhodněných – se stane intrikující tyran. Domnívá se, že královským úřadem je jeho čin ospravedlněn. Neměli bychom se bát s dětmi mluvit o Davidově selhání. Biblický text Davida nepřikrašluje, a tak bychom to neměli dělat ani my, třeba podle nějakých náboženských klišé o "vzorovém" králi. David je výjimečný král - ale ne v tom, že by byl "dokonalý", nýbrž v tom, že proroka za jeho zvěst netrestá, ale bere ji vážně. Že umí přiznat své selhání a kát se. Kritický pohled na krále Davida dětem lépe pomůže pochopit, že Boží milosrdenství je naprosto nezaslouženým darem.

- Bat-šeba se nakonec stala Davidovou manželkou a postupně i matkou jeho čtyř synů: Šalomouna, Samuua, Sobala a Nátana. David měl několik žen; mnohoženství v té době nebylo nic nezákonného. Podle Dt 17,17 "nemá mít král mnoho žen, aby se jeho srdce neodvrátilo od Boha". V NZ je už jednoženství normou. Zdá se, že Šalomoun vyrůstal pod vlivem matčiným a Nátanovým; oni také měli největší zásluhu na jeho nastolení na trůn po otci Davidovi (1Kr 1,5-53).

- Jedidjáš - význam jména je "miláček Hospodinův". Jméno má týž hebrejský kořen jako "David". Snad bylo toto jméno výrazem obnovené Boží přízně Davidovi. *(BS, Novotný; viz heslo "Šalomoun".)*

- Hospodinů zásah - na Nátanovo slovo navazuje Hospodinovo jednání s Davidem (viz 12,15n). Je to drama víry. Pochopí David, že Bůh, i když trestá jeho vinu, jedná v jeho prospěch, že odpouští a slitovává se?

3. FORMULACE TÉMATU

Nátan vstupuje do Davidova života jako prostředník od Boha. David má prostřednictvím Nátana poznat a uvědomit si, že ani člověk ve výjimečné a výlučné pozici nemůže všecko, že jsou dány hranice, které platí pro všechny lidi bez rozdílu. Biblický příběh nám nechce prostě jen tak poreferovat o tom, co se stalo, abychom si pak sami učinili úsudek o tom, co je správné... Bible chce výslovně říci, jak to vidí Hospodin (11,27).

4.ÚSKALÍ TEXTU

1. Biblické příběhy nepřinášejí žádnou *galerii svatých*. (To by nám také k ničemu nebylo, maximálně by nás to frustrovalo...) Biblické příběhy přinášejí svědectví i o lidských selháních; zde konkrétně o tom, že i jinak tak zbožný a "kvalitní" člověk jako král David se může dopustit něčeho velmi odporného. Ale na to bychom ještě nepotřebovali bibli, s tím se můžeme potkávat v životě a býváme nad tím bezradní nebo zklamaní. Vlastní poselství bible spočívá v tom, že Hospodin ani v takových případech nezavírá oči a neodvrací se, ale jedná, komunikuje s tím, kdo zradil, selhal. Není to ovšem vždy laskavé domlouvání, je to třeba i tvrdý náraz, a právě o tom je Davidův příběh, v němž hraje svou nezanedbatelnou roli prorok Nátan.

2. Děti by si z příběhu neměly odnést dojem, že Pán Bůh všechno vidí, a když děláme něco zlého, tak nás potrestá. Z vyprávění nesmí vypadnout důraz na Boží milosrdenství a odpuštění, které ovšem není laciné! (Že Boží odpuštění "něco" stojí, můžeme vidět nejlépe na Ježíši Kristu.) Nátan není Davidův protivník. Nevyjadřuje své osobní postoje nebo nesympatie, ale Boží názor na věc. I mladší děti vědí, že mimomanželské vztahy mezi muži a ženami existují, setkávají se s tím přinejmenším ve filmech. Není tedy zapotřebí jim to, co provedl král David, podávat nějak "přikrytě", ale zdůraznit, že "je to zlé v očích Hospodinových" (11,27). To není moralismus, to je nazývání věcí pravým jménem. - A to bylo právě Nátanovo prorocké poslání. Jistě záleží na formě, jak se to děje. Nátan nepřiběhl za Davidem a nevybafl na něj: "Jsi smilník a vrah a zasloužíš si Boží trest!" Podobenstvím o ovečce jej přivádí k pravému hodnocení situace a k vyznání: "Zhřešil jsem před Hospodinem" - a tím jej vede k pravdivému pohledu na vlastní život. K poznání, že život má plnost a cenu ne v tom “dělat, co se mi zlíbí”, ale v tom, že Boží odpuštění posunuje život dál i tam, kde se nám vlastní vinou zadrhnul...

5. OSNOVA VYPRÁVĚNÍ

Pro střední a starší školní věk:

Děti mají zkušenost s tím, že někdo při hře nebo ve sportu nebo na silnici... porušuje pravidla. Můžete s nimi mluvit o důvodech, proč lidé porušují pravidla, proč podvádějí. A navázat ve vyprávění tím, že David porušil přikázání Desatera hned několikrát, když podlehl pyšnému domnění, že jako král si to může dovolit.

I. Motivační uvedení

II. Král David si myslí, že si může dělat, co se mu zlíbí – a udělá velmi špatnou věc: poruší pravidla daná Hospodinem

III. Hospodinu se nelíbí, jak si David počíná, a posílá k němu proroka Nátana se vzkazem

IV. Nátan vypráví podobenství

V. Král David díky Nátanovu prorockému slovu poznává a přiznává svou vinu

VI. Nátan zvěstuje Davidovi Boží odpuštění; neznamená to ale, že Davidova vina zůstane nepotrestána

VII. Bat-šebin nově narozený syn Šalomoun – Jedidjáš - je pro Davida znamením, že Hospodin s ním neskončil, že s ním pokračuje

Pro všechny věkové skupiny:

Pokud vyjdete z nabízené motivace, můžete se soustředit ve vyprávění víc na Nátana než na Davida, na Nátanovo prorocké poslání. Nátan má odvahu jít za králem s nepříjemným vzkazem právě proto, že není jeho osobní nepřítel, ale posel Hospodinův.

I. Motivační uvedení

II. Nátan je Hospodinův prorok a proto jde i ke králi s nepopulárním vzkazem

III. Nátanovo podobenství o ovečce připomíná Davidovi špatnost, kterou provedl

IV. "Hříchy tvý tě jednou doženou," to vzkazuje Hospodin Davidovi přes Nátana

V. David poznává a přiznává svou vinu a přijímá v pokoře Boží trest – smrt syna

VI. Nátan oznamuje pro nově narozeného Davidova syna Šalomouna nové jméno – Jedidjáš (miláček Hospodinův); to je "hmatatelným" potvrzením Božího odpuštění

6. A) K PRÁCI S PRACOVNÍM LISTEM

Co už o Nátanovi vím?

Vepsat, případně namalovat, co děti z příběhu zaujalo, na co si pamatují.

Co nám zpívá na naši cestu víry?

Během vyprávění či po něm můžete s dětmi vymyslet sloku o Nátanovi do písně A zástup stále přichází a zas jde dál… a napsat ji na pracovní list. (Viz bod 7 Liturgický rámec, Písně.)

Kde se Nátanova písnička ozývá v bibli?

Všude, kde je zapotřebí, aby do lidských nepravostí zazněla pravda Božího slova, aby srdce zatemnělá hříchem prozřela a uzřela, "jak to vidí Bůh". Např: Jan Křtitel (Lk 3), Jeremjáš (Jr 27), Amos (Am 7,10-17)… Možná bude bavit starší děti přečíst a porovnat si tyto příběhy s vyprávěním o Nátanovi, zatímco malé děti budou vymalovávat postavičky.

Co mě v příběhu oslovilo? Za co bych chtěl prosit?

Větší děti mohou samy něco napsat. Krátkou prosbu mohou děti vytvořit jednotlivě anebo ve skupince (viz 9 modlitba). Společně si pak můžete náměty přečíst a promluvit o nich a také se společně pomodlit.

Moje okénko

Prázdné místo slouží buďto k vymalovávání po vyprávění;

Nebo se pokuste s dětmi najít a nalepit vhodný obrázek k tématu. Tento bod je vhodné nechat jako „domácí úkol“ s tím, že je nutné se k němu vrátit při příštím setkání. Budete-li se hledání obrázku věnovat hned po vyprávění, předpokládá to, abyste měli po ruce několik obrázkových časopisů, ve kterých budou děti moci hledat vhodný obrázek k tématu. To vyžaduje určitou přípravu.

6. B) K PRÁCI S POSTAVIČKAMI

Vyberte, obkreslete a omalujte postavu, která nejlépe odpovídá zvěstujícímu Nátanovi nebo kajícímu se králi Davidovi.

6. C) TIP NA AKCI

6. D) PODNĚTY K ROZHOVORU

- Myslíte, že prorokování bylo Nátanovo zaměstnání?

- Kdo může být prorokem? Existují ještě dnes proroci? Ke kterému povolání byste postavu proroka přiřadili nejspíš: kazatel, meteorolog, novinář, politik, ekolog, moderátor... ?

- Můžeme si něčeho na Davidovi vážit, přestože selhal? Která přikázání David v tomto příběhu porušil?

- Coje intrika? Nese David vinu za smrt Urijáše, když ho sám osobně nezabil?

- Za jakých okolností nemá člověk uposlechnout rozkaz svých nadřízených, případně vládních či církevních funkcionářů?

- V čem spočívá Joábova vina na Urijášově smrti? Slyšeli jste někdy o tom, že váleční zločinci se nakonec před soudem vymlouvali, že plnili "jen" rozkazy svých nadřízených?

7. LITURGICKÝ RÁMEC

Vstupní verš: Žalm 32,1-2.6a

Blaze člověku, z něhož je nevěrnost sňata, jehož hřích je přikryt. Blaze člověku, jemuž Hospodin nepravost nepřičítá, v jeho duchu není záludnosti. Proto ať se každý věrný k tobě modlí v čas, kdy tě lze ještě nalézt.

Písně:

Průvodní: Když král naplánuje podraz,

  či slovo Boží pravdu ti ukáže?

  Prorok Nátan káže králi -

  a zástup mohl přicházet a zas jít dál...

(nápěv Marie má dítě, S 181)

Neskládejte v mocných naději (S 215; D 635); Před tvou tváři, Pane (S 276); Hříchy tvý (S 79); Odpusť (S 233; D 688); Soudce všeho světa, Bože (D 690); Já chtěl bych, Bože můj (EZ 500)

Čtení: 2S 2,1-7a

8. VYPRÁVĚNÍ

I. PROROK NÁTAN

Dnes se seznámíme s prorokem Nátanem. Podle čeho jej poznáme? Mladý s planoucíma očima, nebo starý s mohutným plnovousem, výborný řečník mocného hlasu...? Ne, v příběhu o Nátanovi není jediné slovo o tom, jak vypadal, ani slovo o tom, čím se živil, nic o jeho rodině... Asi proto, že to není zas až tak důležité, jak Boží prorok vypadá nebo co by napsal do dotazníku ohledně zaměstnání a rodinných vztahů. Božího proroka poznáme především podle toho, že jedná, jak mu Bůh přikáže, že jde, kam jej Bůh pošle. A byly to často velmi nepříjemné věci, které takový prorok musel vyřídit; bývaly to těžké situace, do kterých měl oznámit slovo Hospodinovo. A ne ledaskomu, třeba i samotnému králi.

V takové situaci se ocitl prorok Nátan. Měl jít vyřídit slovo Hospodinovo králi Davidovi. - No, to nemuselo být zas tak hrozné, říkáte si, vždyť David byl docela príma chlapík, sympaťák; Goliáše porazil, vždycky stál na Hospodinově straně proti nepřátelům, ke svým protivníkům se choval šlechetně (např. ke svému předchůdci a tchánovi Saulovi, který mu usiloval o život...).

II. DAVIDŮV HŘÍCH

Jenže, i tenhle David byl člověk z masa a kostí, žádný světec. Možná, že mu královská moc stoupla do hlavy, takže si o sobě začal myslet, že je něco víc než ostatní mužové, možná, že už měl svá léta a zpohodlněl... Zkrátka: když jeho vojáci byli na válečném tažení proto nepřátelům, král David nebyl s nimi, jak by tomu právně mělo být. Ve chvíli, kdy jsou jeho vojáci v poli a nasazují za něj své životy, on se povaluje doma, v královském paláci. A najednou má velký průšvih. Z dlouhé chvíle – a zřejmě také z pocitu, že jako král si může dovolit všechno – si namluví ženu jednoho ze svých důstojníků, Bat-šebu. Zalíbila se mu, když ji spatřil, jak se koupe na zahradě domu, sousedícího s královským palácem. Pozve ji k sobě, stráví s ní

příjemný večer i noc a pak ji pošle domů. Po čase mu však ta žena vzkáže: Čekám s tebou dítě. - To se Davidovi ovšem vůbec nehodí! Co teď? Na potrat ji nepošle. Pošle však na bojiště pro jejího muže, aby ho přilákal k ní domů – totiž proto, aby to vypadalo, že to očekávané dítě je Urijášovo.

III. DAVID SE SNAŽÍ VŠE ZAMASKOVAT A STUPŇUJE SVŮJ HŘÍCH

Nepodařilo se. Urijáš projeví větší mravnost a zodpovědnost než jeho pán David. Po příjezdu z bojiště do hlavního města nejde domů, aby si užil své manželky i pohodlí svého domova, když ostatní jeho druhové jsou ve válečném poli. Zůstal na noc v královském paláci, v pohotovosti s ostatními služebníky. Druhý den se David dokonce pokusil Urijáše opít, aby otupil jeho bdělost a odpovědnost, ale opět to nevyšlo.

„No, když to nejde takhle," řekl si král, „máme tu náhradní řešení...." A udělá něco obzvlášť ohavného: Pošle Urjiáše zpět na bojiště, aby osobně doručil dopis veliteli vojsk Joábovi. Urijáš netuší, že v tom dopisu si pro sebe nese rozsudek smrti: má být postaven do první řady, aby padl v boji. Velitel vojska králova rozkazu uposlechl. Urijáš byl postaven do první linie – a padl. „Stává se přece, že bojovníci v první linii jsou také první na ráně..."

Rychlý posel nese smutnou zprávu do královského paláce. „Ale ale, to je nám líto, takový dobrý bojovník to byl," truchlí naoko David. „To se holt, v boji, stává, že někdo padne; z Urijáše bude posmrtně válečný hrdina a o jeho vdovu se také postaráme." Jak David řekl, tak udělal. Jen co pominuly dny smutku, vzal si Bat-šebu za manželku. A narodil se jim syn...

IV. NÁTAN JDE KE KRÁLI A VYPRÁVÍ MU PODOBENSTVÍ O OVEČCE

Zdá se vám, že to nakonec dobře dopadlo? Lidi je možné ošálit zdánlivě dobrým skutkem, ale Hospodina ne. Hospodin viděl, že nic nedopadlo dobře, že naopak všecko bylo už od začátku špatné. A tak to také Davidovi vzkázal. Poslal k němu právě proroka Nátana.

Není to snadný úkol. Jak to Nátan udělá? Přijde ke králi a vypráví mu smutný příběh: „Měl jednou jeden chudý muž jednu jedinou ovečku. O to víc ji však měl rád. Měl ji jako vlastní; spolu s jeho dětmi jedla u jednoho stolu, dokonce s nimi i spávala v jednom loži... Jeho bohatý soused měl ovcí i ostatního dobytka tolik, že se mu to do stáje skoro ani nevešlo. Ale když k tomu bohatému muži přišla návštěva a měl ji pohostit, nechtělo se mu vzít na pečínku kus z vlastního stáda. A tu ho nenapadlo nic lepšího, než že šel k tomu chudákovi, jeho jedinou ovečku mu sebral a připravil z ní návštěvě večeři..."

V. KRÁL POZNÁVÁ A PŘIZNÁVÁ SVŮJ HŘÍCH, ČINÍ POKÁNÍ A PROROK MU ZVĚSTUJE BOŽÍ ODPUŠTĚNÍ

Sotva to Nátan dořekl, král David vylítl a byl vzteky celý bez sebe. „Takový ničema si nezaslouží nic jiného než smrt,“ křičel král, „ jak si mohl v mém království někdo něco tak odporného dovolit?!“ - „Ten muž jsi ty“, řekl mu na to Nátan. „Hospodinu se velice nelíbí, co jsi provedl s Urijášem a s jeho ženou Bat-šebou, a chce, abys to věděl.“ – V té chvíli to Davidovi došlo. Představil si sám sebe jako toho muže, co bere druhému jeho jedinou ovečku. „Ano, uznávám svou vinu. Jednal jsem jako nejhorší bezbožník Hospodin se na mě hněvá právem.“ - „Je to tak,“ řekl Nátan. „Ale můžeš počítat s tím, že Hospodin i takovou vinu odpouští. Tvé pošetilé jednání však nezůstane bez následků. Svým jednáním jsi způsobil hodně zla a bolesti mnoha lidem, nakonec i sobě.“

VI. NÁSLEDKY HŘÍCHU DOPADAJÍ I NA DAVIDA A ON SE UČÍ, ŽE BOŽÍ PRAVIDLA JSOU ZÁVAZNÁ I PRO KRÁLE

Už jste se někdy bavili tak, že jste jen tak nazdařbůh házeli kamenem? Jak to může dopadnout? Třeba se nic nestane, ale třeba zasáhnete někoho druhého a ošklivě jej zraníte. Anebo se ten kámen může také odrazit nazpátek a zranit vás. Král David poznal oboje. Nejprve těžce ublížil druhému, ale pak se zlo odrazilo jako kámen a dopadlo zpátky na něho. Co se stalo? Dítě, které mu Bat-šeba porodila, zemřelo. A tak teď sám prožívá, jaké to je, být zraněný a snášet bolest.

Je to smutné, viďte. Ale právě tak tomu často bývá a na tomto příběhu je to dobře vidět. Když něco zkazíme, často to odnesou nevinní. Ale často na to pak doplatíme i my sami. David ten smutek a bolest přijal jako něco spravedlivého.

A víte, co je na Davidovi veliké, v čem se zachoval vskutku „královsky“? Že nesetrval ve svém zabloudění, nezůstal v zajetí své domnělé všemohoucnosti. Nenaštval se na Hospodina, přijal jeho trest a vzal vážně i jeho odpuštění. Pochopil, že Boží pravidla jsou závazná pro všechny, tedy i pro krále. Tak jej Pán Bůh učil pokoře.

VII. NOVĚ NAROZENÝ SYN JE PROJEVEM BOŽÍHO ODPUŠTĚNÍ

David Bat-šebu neopustil. Šel za ní a potěšil ji v jejím zármutku. Syna, který se jim pak narodil, pojmenoval Šalomoun, to znamená Pokojný. Snad na znamení, že díky Hospodinovu odpuštění

se opět mohou budovat pokojné vztahy.

A to se Pánu Bohu líbilo. A tak opět posílá proroka Nátana na královský dvůr, tentokrát se vzkazem, že mají dát Šalomounovi ještě další jméno: Jedidjáš, což znamená „miláček Hospodinův“. Vlastně bychom mohli říci, že Nátan se stal jakýmsi Šalomounovým kmotrem. Přinesl Šalomounovi nové jméno, které mu mělo připomínat, komu patří. A jeho rodičům - Davidovi a Bat-šebě - tím znovu připomněl nezaslouženou, zachraňující Boží milost. To není „happy end“ jednoho starého příběhu, to je dobrá zpráva pro každodenní život, že Boží odpuštění je moc, která mění – i když ne vždy bezbolestně – naše životy k dobrému, k nadějnému pokračování.

9. MODLITBA

Pane Bože, děkujeme, že nám posíláš své slovo i ve chvílích, kdy o to moc nestojíme. Děkujeme, že nás tvá láska a odpuštění potkávají i na takových cestách, kde to nečekáme, a takovými způsoby, jaké bychom si sami nevybrali... Děkujeme, že jsi nám už tolikrát poslal někoho, kdo nám pomohl z bláta postavit se zase na správnou cestu. Amen

Katechetické cykly
Zástup stále přichází...
Biblický odkaz (kat)
2 Samuelova 11
2 Samuelova 12,1–25